

RESTAURÁLÁSI BESZÁMOLÓ

A GYÓRSZENTIVÁNI PLÉBÁNIÁRÓL SZÁRMAZÓ PLUVIÁLÉHOZ

A PLUVIÁLÉ BEMUTATÁSA, ÁLLAPOTFELMÉRÉSE

Anyag, technika: vélhetően felselyem (pamut vetülék, selyem lánc) damaszt alapszövet, színes selyemfonallal kivitelezett tambúrhímzés, tűfestés, bogóltás, száröltés, arany- és ezüstszínű (vélhetően réz alapú) fémfonalból készült zsinór- és domborúhímzés, gyöngyhímzés, flitter- és bouillon hímzés, aranszínű fémfonalból (vélhetően réz alapú) szőtt paszomány, pamutatlasz bélés

Leírás: A hagyományos formájú pluviálét törtfehér színű nagy mintájú a 18. századi selyemszövetek mintáját idéző, historizáló mintájú damasztból szabták, amelyen a központi palmetta motívumot indás levelekből komponált indák mandorla szerűen keretelnek. Váll fölött mindkét oldalon más mintájú, kicsit világosabb, hasonló korú damasztal, téglalap formájú foltokkal javították. A pluviále hímzett sávja, színes, vélhetően selyem fonalból, arany- és ezüstszínű fémfonalból gyűrűkkel kapcsolt indás leveles befoglaló formában stilizált rügyszerű formákkal, a tűfestéses technikát idéző színátmenetekkel, de tambúrhímzéssel, flitterekkel, gyöngyökkel és paettekkel gazdagon díszítve készült. A pluviálén hátul, középen 3 darab aranszínű fémfonalból, gombkötőmunkával készült gomb segítségével rögzíthető a pajzs, melynek közepén festői finomságú színátmenetekkel kivitelezett selyemhímzéssel 'Jó pásztor' ábrázolás, körülötte a sáv hímzésével megegyező növényi ornamentikából összeállított keret. A pluviálét egyszerű geometrikus mintájú, aranszínű fémfonalból szövött paszomány kereteli.

Ugyanez található a pajzs egyenes felső oldalán, míg a többi részen egy keskenyebb, de rojtokkalal és beleszőtt aranszínű lamellával díszített paszományt használtak. A pluviálé kagyló motívumból kiinduló kapocssal záródik, mely egykorú a viselettel.

A minden bizonnyal a pluviáléval együtt használt stóla, bár valószínűleg szintén a 19. század végén- 20. század elején készült, ám eredetileg nem tartozhatott ehhez a liturgikus viselethez, alapanyagaik, és mintájuk, valamint a hímzések kivitelezésének módja is eltérő. A stóla szárain színes selyemfonalból, arany- és ezüstsínű fémfonalból készített domború hímzések és tűfestéses technikával kivitelezett hímzés: keresztet sárkány öleli körbe, felette stilizált növényi ornamentika virágokkal.

Készítés helye: Ausztria (?)

Készítés ideje: 19. század utolsó negyede-20. század első negyede

Méret: 135 x 300 cm

Állapot: A pluviálé alapszövege gyűrött, deformált porszennyezett. Két nagyobb barnás árnyalatú a két oldalon, valamint több kisebb fekete folt figyelhető meg rajta elszórtan, valamint elől, alul két kisebb, hátul középen három nagyobb lyuk. A hímzett sáv alapszövege meggyengült, sérült, főként a kapcsok mentén, vélhetően a nagyobb igénybevétel miatt. Ezeket a részeket fehér cérnával stoppoló öltéssel javították korábban, többször is: legalább két kéz munkája különíthető el a javítás minősége, kivitelezése alapján. A hímzett díszítmények viszonylag jó megtartásúak, azokon a részeken, ahol az alapszövet sérült a hímzések is meggyengültek, a fonalaik kiperegtek a felületből. A mintákat keretelő fémfonalak néhol lebegnek a felületen, mivel lefogó sárga fonalaik elszakadtak, a korróziótól kissé beszürkültek, elvesztették eredeti fényüket. A gyöngyhímzések épek, a paillettek deformáltak, felületük szürkés korrózióval borított, erősen deformált, benyomódott, de hiánytalanok.

A kapcsok alapjául szolgáló szövet meggyengült, szakadt, foszlik, de a fém kapcsok épek, csak a felületből leginkább kiemelkedő pontjain kopott kissé a vélhetően aranyozott felületkezelés.

A bélés gyűrött, deformált, porszennyezett. Többször javították, fehér cérnával, a köztes béléshez hozzávarrva. Ahol az alapszövet a színoldalon foltos, lyukas, ott a bélés is ugyanolyan módon károsodott.

A károsodásokat kártérképeken jelöltem.

Kártérkép - alapszövet

A pluviálé alapszövetének különböző sérülései különböző színekkel jelölve:

lila: korábbi javítása

türkiz: sérült, meggyengült részek

piros: vélhetően egérrágásból származó lyukak

Kártérkép - díszítmények

A hímzett díszítmények kipergő, sérült, meggyengült részei zöld színnel jelölve

Nagyméretű hiány az alapszövetben a színoldalon.

Szakadás a pluviálépajzs alatt.

Javító folt a jobb oldalon a hímzett sáv mellett.

Durva öltésekkel megvarrt szakadás a bal oldali javító folton.

Szakadt, foszló alapszövet a pajzs jobb oldali gombja mellett.

Szakadt, foszló alapszövet a hímzett sáv bal oldalán a kapocs melletti részen, jó minőségben kivitelezett stoppolás szerű javítással..

Kipergett tambúrhímzés, meggyengült alapszövet.

A kapcsok alatt alkalmazott eltérő alapszövet, mely a használat során meggyengült.

Nagyméretű folt a bélésen, tőle balra fehér cérnával kivitelezett javítás.

RESTAURÁLÁSI DOKUMENTÁCIÓ

1. Bontás

A restaurálást a lehető legkevesebb bontással végeztük el, hogy a lehető legtöbb készítéstechnikai nyomot megőrizzük az utókor számára. A korábbi javítások közül azok, amelyek nem húzzák össze, vagy károsítják egyéb módon az alapszövetet a Megrendelővel egyeztetve nem lettek kibontva, hiszen ezek a tárgy történetéhez tartoznak, s a későbbiekben értékes bizonyítékként szolgálhatnak a javítást végző műhely meghatározásában.

A korábbi javítás során alkalmazott hasonló árnyalatú, de eltérő mintájú szövetből készült rátétet, a vállak mentén - a Megrendelővel egyeztetve - a fent ismertetett okok miatt szintén megtartottuk. A fémfonalas szövött paszományok bontására a tervekkel ellentétben nem volt szükség, e nélkül is kivitelezhető volt később az alátámasztás.

Korábbi szakszerűtlen javítások a kibontásuk után

2. Szárzisztítás

Ezt követően a szárzisztítást hálón keresztül történő porszívózással kiviteleztük, a nagy felületen, szín és bélésoldaról is. Oldalt, ahol a foltok hátoldalán szürkés lepedék borította a felszínt kis átmérőjű szívófejet tettünk a porszívóra, s ezzel hatékonyan lehetett elvégezni a szürkés lepedék eltávolítását.

Hálón keresztül végzett száraztisztítás, porszívózással.

Szürkés lepedék eltávolítása a bélésről – félbetisztított állapot.

3. Színlevérzési próbák

A pluvialé nem volt nedvesen tisztítható, az elvégzett színlevérzési próbák alapján. A hímzőfonalak színezéke nem volt stabil nedves közegben, főként az élénk bordó, lazac- és rózsaszín fonalak eresztették a színüket nedves közegben, ezért a nedves tisztításra nem volt lehetőség.

A próbához néhány csepp nemionos felületaktív anyaggal elkevert vizet cseppentettünk a hímzés színes fonalaira, majd egy erősen nedvszívó papírt tettünk rá, lesúlyoztuk, s hagytuk megszáradni. Ezután ellenőriztük a papírt, s azt tapasztaltuk, hogy a színezékek nyomot hagytak rajt. Ez valójában a hímzés összes pirosas árnyalatú fonalát érinti, így más módszerrel sem lehetett volna biztonságos elvégezni a nedves (áztatásos) tisztítást, anélkül, hogy ezek a színek ne vándoroljanak az alapszövetbe, a száradás után elszínezve azt.

A színlevérzési próba

4. Folttisztítás

Mivel a színlevérzési próba során kiderült, hogy a tárgy nem lesz nedvesen tisztítható, ezért az erősebben kötött szennyeződések tisztítása helyileg történt, etiléndiamid-tetraecetsav-dinátrium sójának 2%-os oldatával, melyet agar-agarban gélesítettünk, majd ebből lapokat öntöttünk, s a folt szélének megfelelő alakúra kivágva helyeztük fel a szövetre. Kb. fél óra hatóidő után a kissé átmedvesedett szövet alá és fölé is erősen nedvszívó papírt helyeztünk, majd lesúlyoztuk. Amikor a papír átmedvesedett kicseréltük. A megfelelő hatásfok eléréséhez ezt az egész folyamatot többször elvégeztük, még a teljes száradás előtt.

A tisztítás során a folt nem volt maradéktalanul eltávolítható, de sokkal halványabb lett.

A pluviálé viselés szerinti jobb oldalán lévő barna elszíneződés a tisztítás előtt.

A komplexképzős agar-agaros nedvesítést követően lesúlyozott alapszövet.

A folt alatt elszíneződött papír, a tisztítás folyamán

A folt a tisztítás után.

5. Párásítás

A folttisztítás után, mivel a pluviálé nem volt nedvesen tisztítható, a szövet szálainak rendezését, a gyűrődések kisimítását párásítás utáni kitűzéssel végeztük. Ehhez a tárgyat egy megfelelő méretű páraaknába helyeztük 90-95 %-os relatív páratartalmú közegbe, amíg fel nem puhultak a szálak, majd a szálirányok rendezése után, rovartüvel fixálva a szövetet az eredeti szálirányoknak megfelelő formában megszáritottuk.

A párásítást követően kitűzve szárított pluviálé

6. Varrókonzerválás

A varrókonzerválás első lépése a megfelelő alátámasztószövet kiválasztása volt. Az eredeti alapszövettel megegyező mintájú, kötésű szövet mai kereskedelmi forgalomban nem kapható, ezért megjelenésben az ehhez legközelebb álló mintázatlan selyemszövetet választottunk. Ezt a megfelelő árnyalatúra színeztük savas színezékekkel. A hiányok, szakadások, meggyengült részek alá beigazított alátámasztószövetet megfelelő árnyalatúra színezett sodratlan selyemfonallal, konzerválóöltéssel rögzítettük. A hímzés lebegő fémfonalat sodratlan selyemfonallal öltöttük le, azokon a részeken, ahol ez szükséges volt. A bélés konzerválását az alapszövettel megegyező módon végeztük.

A megfelelő színre színezett selyemszövet az alátámasztandó, meggyengült, foszló alapszövet mellett

Alátámasztószövet elhelyezése a sérült részek alatt

Varrókonzerválás fél centiméterenként kivitelezett átfogóöltéssel, sodratlan selyemfonallal

A varrókonzerválás után a pluviálé részlete

Kisméretű hiány varrókonzerválása

A színoldal nagyobb hiányzó része a restaurálás után

A restaurált pluvialé

A restaurálás során felhasznált anyagok:
selyematlasz, pamutatlasz, pamutvászon, sodratlan selyemfonal, pamutcérna,
Lanaset savas színezék, direkt színezék,

Újkér, 2026. május 29.

Nagy Rebeka

textilrestaurátor

oklevél sorszáma: 131/2014

Restaurátor Egyesület tagsági szám: T4-600

adószám: 56649086-1-38